

ЯКІСТЬ ЖИТТЯ МОЛОДІ: ПИТАННЯ ДОБРОБУТУ

© 2019 ЛУЧИК С. Д., ЛУЧИК М. В.

УДК 331:334.2

Лучик С. Д., Лучик М. В. Якість життя молоді: питання добробуту

Мета статті полягає у дослідженні добробуту молодих людей як складової якості життя та окресленні шляхів його підвищення. Аналіз і узагальнення наукових публікацій про соціально-економічні проблеми молоді, її ціннісні орієнтири дозволили визначити зростаючі матеріальні потреби молодих людей для забезпечення високої якості життя. У результаті дослідження було виявлено неоднорідність української молоді, яка об'єднує «молодь, яка вчиться» і «молодь, яка працює». Визначено необхідність: підвищення соціальних стандартів до рівня країн ЄС, насамперед прожиткового мінімуму і мінімальної заробітної плати; у розробці регіональних механізмів «закріплення» молодих фахівців у регіонах країни через гарантування випускникам вищів працевлаштування згідно зарплатою через запровадження систем пільгового оподаткування молоді; у розвитку програм підтримки малого бізнесу та молодіжного підприємництва. Перспективами подальших досліджень у цьому напрямі є дослідження якості життя молоді через призму таких складових, як сім'я, здоров'я, духовний добробут, дозволя, безпека життєдіяльності. Забезпечення їх високого рівня дозволить задовольнити зростаючі потреби й інтереси молодих людей.

Ключові слова: молодь, якість життя, добробут, доходи, зарплата, стипендія.

Рис.: 5. **Бібл.:** 15.

Лучик Світлана Дмитрівна – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри обліку і аудиту, Чернівецький торговельно-економічний інститут Київського національного торговельно-економічного університету (Центральна площа, 7, Чернівці, 58002, Україна)

E-mail: luchiksvitlana@gmail.com

Лучик Маргарита Василівна – кандидат економічних наук, доцент, кафедра фінансів, банківської справи та страхування, Київський кооперативний інститут бізнесу і права (вул. Михайла Ломоносова, 18, Київ, 03022, Україна)

E-mail: luchik-margarita@ukr.net

УДК 331:334.2

UDC 331:334.2

Лучик С. Д., Лучик М. В.

Качество жизни молодежи: вопросы благосостояния

Цель статьи заключается в исследовании благосостояния молодых людей как составляющей качества жизни и определении путей его повышения. Анализ и обобщение научных публикаций о социально-экономических проблемах молодежи, ее ценностных ориентирах позволили определить растущие материальные потребности молодых людей для обеспечения высокого качества жизни. В результате исследования была выявлена неоднородность украинской молодежи, которая объединяет «молодежь, которая учится» и «молодежь, которая работает». Определена необходимость: повышения социальных стандартов до уровня стран ЕС, прежде всего прожиточного минимума и минимальной заработной платы; разработки региональных механизмов «закрепления» молодых специалистов в регионах страны, например, гарантирование первого рабочего места выпускникам вузов с достойной зарплатой, введения систем льготного налогообложения молодежи; развития программ поддержки малого бизнеса и молодежного предпринимательства. Перспективами дальнейших исследований в данном направлении является исследование качества жизни молодежи через призму таких составляющих, как семья, здоровье, духовное благополучие, досуг, безопасность жизнедеятельности. Обеспечение их высокого уровня позволит удовлетворить растущие потребности и интересы молодых людей.

Ключевые слова: молодежь, качество жизни, благосостояние, доходы, зарплата, стипендия.

Рис.: 5. **Библ.:** 15.

Лучик Светлана Дмитриевна – доктор экономических наук, профессор, заведующий кафедрой учета и аудита, Черновицкий торговельно-экономический институт Киевского национального торговельно-экономического университета (Центральная площадь, 7, Черновцы, 58002, Украина)

E-mail: luchiksvitlana@gmail.com

Лучик Маргарита Васильевна – кандидат экономических наук, доцент, кафедра финансов, банковского дела и страхования, Киевский кооперативный институт бизнеса и права (ул. Михаила Ломоносова, 18, Киев, 03022, Украина)

E-mail: luchik-margarita@ukr.net

Luchyk S. D., Luchyk M. V.

The Quality of Life of Youth: the Issues of Well-Being

The article is aimed at researching the well-being of young people as a constituent part of life quality and defining ways of its improvement. Analysis and generalization of scientific publications on social and economic problems of youth, its value orientations have allowed to define growing material needs of young people towards ensuring the high quality of life. The research identified the heterogeneity of Ukrainian youth, which combines the «youth who learns» and the «youth who works». The following needs are defined: to raise social standards to the level of the EU countries, especially the subsistence minimum and the minimum wage; development of regional mechanisms for «assignment» of young specialists in the regions of the country, for example, guaranteeing of the first working place for graduates with provision of decent salary, introduction of systems of preferential taxation of youth; development of small business and youth entrepreneurship support programs. The prospects for further studies in this direction is researching the life quality of youth through the prism of such components as family, health, spiritual well-being, leisure, safety of life. Directing towards achieving a high level of quality of these components will meet the growing needs and interests of young people.

Keywords: youth, quality of life, well-being, incomes, salary, scholarship.

Fig.: 5. **Bibl.:** 15.

Luchyk Svitlana D. – Doctor of Sciences (Economics), Professor, Head of the Department of Accounting and Auditing, Chernivtsi Trade and Economics Institute of Kyiv National Trade and Economics University (7 Tsentralna Square, Chernivtsi, 58002, Ukraine)

E-mail: luchiksvitlana@gmail.com

Luchyk Marharyta V. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Department of Finance, Banking and Insurance, Kyiv Cooperative Institute of Business and Law (18 Mykhaila Lomonosova Str., Kyiv, 03022, Ukraine)

E-mail: luchik-margarita@ukr.net

Молодь істотно відрізняється від інших груп населення значною географічною і соціальною мобільністю, прискореним процесом адаптації, володінням інноваційним потенціалом, зростанням матеріальних потреб, пов'язаним з необхідністю формування власного життєвого простору. За визначенням Л. Саксельцевої, Ю. Тарського, якість життя молоді – це інтегральне поняття, що характеризує різні сторони життєдіяльності молоді, визначає міру розвитку і повноту задоволення усього комплексу потреб і інтересів молодих людей, що проявляються як в різних видах діяльності, так і в самому світовідчутті. Його зміст невіддільно від цілей, які молоді люди ставлять перед собою, пов'язаний з ефективністю життя в широкому значенні слова, а не тільки із задоволеністю своїм особистим життям, положенням у країні і світі, що відбивається на сприйнятті реальності молодими людьми [1, с. 70–71].

Молодь за своїм соціальним складом далеко не однорідна. Відмінності обумовлені віком, місцем проживання молоді (міська, сільська), характером зайнятості, способом і рівнем життя молодих людей. Кожна вікова група має певні параметри якості життя. Так, переважна більшість молодих людей у віці від 14 до 22 років є такими, що здобувають освіту, тому вони формують категорію «молодь, яка вчиться». Ці молоді люди менш самостійні в можливостях регулювання умов якості життя порівняно з працюючою молоддю, більш залежні від сім'ї, а отже, вимагають особливої уваги і підтримки з боку громадських і державних інститутів.

Характеристики, що визначають якість життя категорії «працююча молодь» (віком 22–35 років), багато в чому схожі з характеристиками групи «молодь, яка вчиться», але зміна соціального статусу не завжди відбувається легко і безболісно. Так, сучасні потреби ринку праці не відповідають об'ємам і напрямам випуску кваліфікованих фахівців. Це призводить до незатребуваності молодих фахівців, появи категорії «освічені безробітні». Також успішне проходження співбесіди і вступних випробувань з подальшим працевлаштуванням може супроводжуватись низьким рівнем оплати праці молодих фахівців, стресовим періодом адаптації до робочого місця і нового колективу, відсутністю можливості саморозвитку і кар'єрного зростання.

Тому методологічно і для практичних цілей якість життя молоді оцінюють не лише в цілому, але і в розрізі її основних сфер: сім'я, здоров'я, право, матеріальний і духовний добробут, дозвілля, робота (навчання), безпека життєдіяльності. Особливу сферу життя молодих людей утворює добробут. У сучасному світі добробут – це не лише матеріальні блага та гроші. Добробут – це сприйняття людиною якості та повноти свого життя, її емоційний стан, потенціал для розвитку та здатність протистояти життєвим викликам [2].

Проблеми якості життя населення розглядаються в працях багатьох вітчизняних і зарубіжних учених і практиків. Серед них: О. А. Грیشнова, Е. М. Лібанова, В. О. Мандибура, О. А. Мельниченко, Н. В. Стагівка й ін. Аналіз останніх досліджень і публікацій дає змогу стверджувати, що тема якості життя молоді в Україні

мало розкрита. Однак аналіз якості життя молоді, особливо питання матеріального добробуту, надзвичайно важливі для ефективної реалізації соціальної політики в країні.

Метою статті є дослідження добробуту молодих людей як складової якості життя та окреслення шляхів його підвищення.

Одним із найбільш важливих показників, що характеризують добробут населення, у тому числі молоді, є рівень доходів. Потрібно зазначити, що за 2002–2017 рр. наявні доходи населення України у розрахунку на одну особу зросли з 2938,0 грн до 45762,7 грн, тобто у 15,6 разу (рис. 1). У доларовому еквіваленті доходи населення зросли з 550,2 до 1594,5 дол. США, тобто лише утричі.

Дані рис. 2 свідчать про значні коливання реальних доходів українців.

Так, у 2009 р. спостерігалось падіння доходів на 10,0 % до попереднього року, 2014 р. – на 11,5 % і у 2015 рр. – на 20,4 %. У 2016 р. доходи зросли на 2,0 % до попереднього року, у 2017 р. – на 7,4 %. За перший квартал 2018 р. реальні доходи зросли на 25,2% порівняно з 1 кварталом 2017 р., за другий квартал цього ж року – на 9,7% порівняно з аналогічним кварталом 2017 р., за третій квартал – на 10,0 %.

Розрив між доходами 20 % самих багатих і 20 % самих бідних українців зменшився з 3,5 разу до 3,3 разу. Частка населення, яке має дохід нижче законодавчо встановленого прожиткового мінімуму, за 2010–2017 рр. скоротилась з 8,6 % до 2,4 % і склала 0,9 млн осіб. Частка населення із середньодушовими еквівалентними загальними доходами у місяць, які нижче фактичного прожиткового мінімуму, у 2017 р. склала 34,9 % (для порівняння: у 2014 р. – 16,7 %, 2015 і 2016 рр. – 51,9 % і 51,1 % відповідно).

Отже, майже 35 % населення нашої країни живе у бідності. За даними Світового банку, за межею бідності сьогодні живе 25 % населення України, і рівень бідності зріс за п'ять років на 10 % [4]. Високий рівень бідності – це потенційне джерело нестабільності у суспільстві. В Україні до категорії бідних належить, насамперед, значна частка пенсіонерів, а також ті, хто отримує мінімальну зарплату, навіть після її підвищення. Досить часто це молоді люди, які є випускниками навчальних закладів і не мають професійного досвіду.

В Україні на початок 2017–2018 навчального року функціонував 661 заклад вищої освіти. Кількість студентів, які здобували вищу освіту в цих закладах, становила 1539 тис. осіб. За даними МОН України, 79 % молодих людей віком до 26 років отримують вищу освіту: 60 % отримують за рахунок бюджету, ще 20 % отримують її за власні кошти [5]. Також у країні діє система професійно-технічної освіти, яка у 2018 р. охоплювала 756 закладів, в яких навчалось 269,4 тис. учнів.

Стипендії отримують понад 310 тис. студентів, що навчаються за програмами «молодший спеціаліст», «бакалавр» і «магістр». 45 % усіх студентів навчаються коштом державного бюджету. Понад 12 % студентів отри-

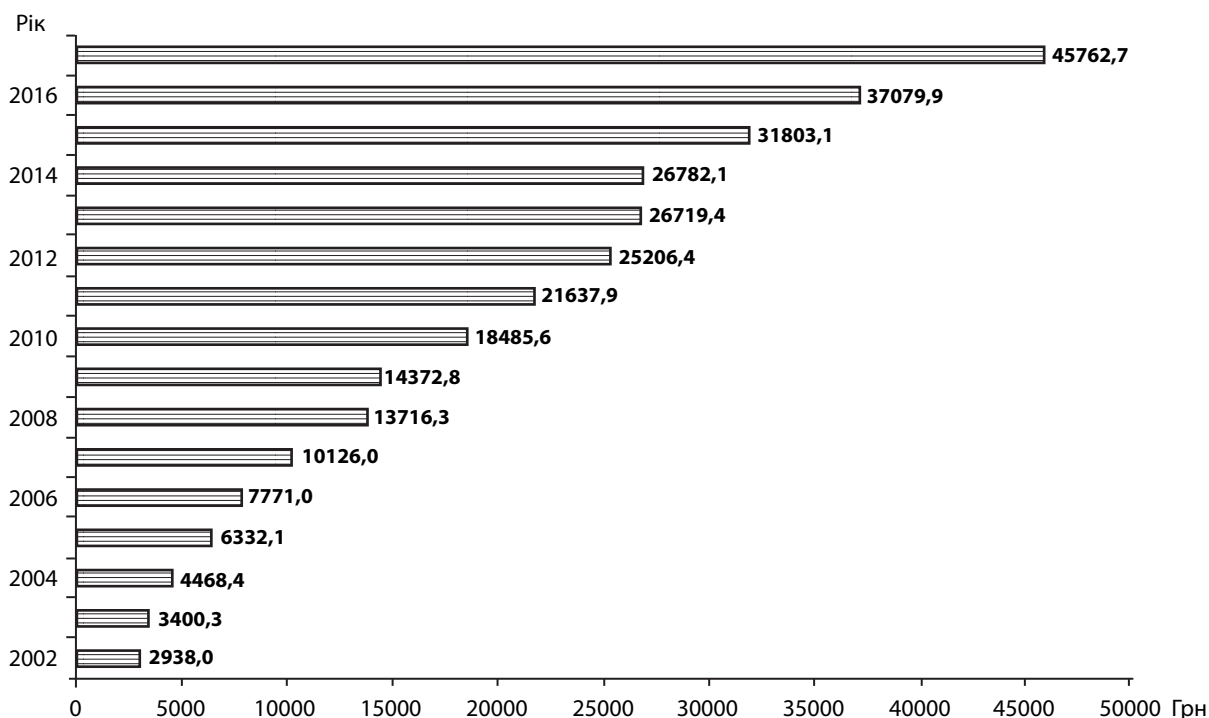

Рис. 1. Динаміка наявних доходів населення України у розрахунку на одну особу

Джерело: побудовано за даними Державної служби України [3].

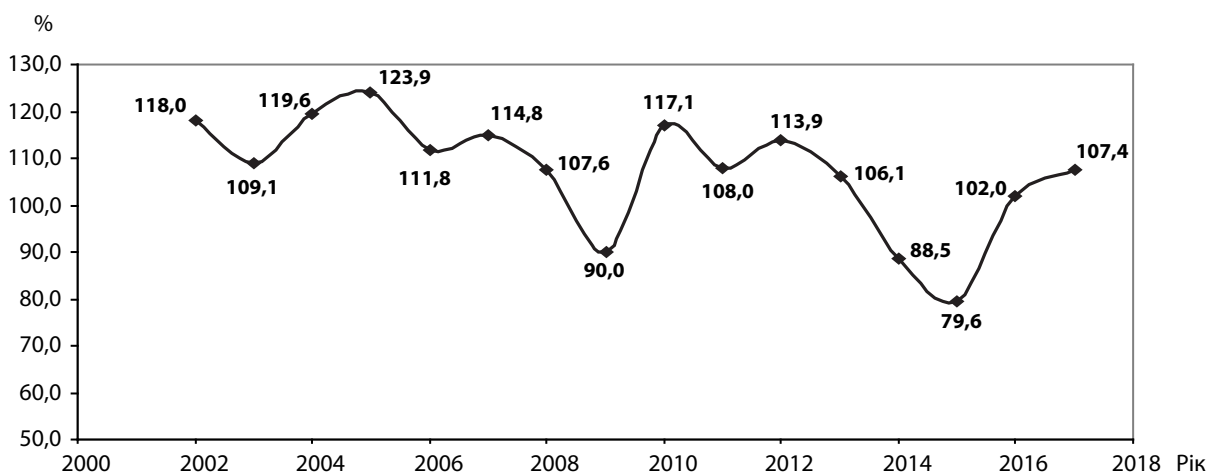

Рис. 2. Реальний наявний дохід, у % до відповідного періоду попереднього року

Джерело: побудовано за даними Державної служби України [3].

мують підвищені академічні стипендії. Розмір звичайної академічної стипендії коливається від 490 грн (для учнів професійно-технічних закладів освіти) до 1300 грн (для студентів вищих навчальних закладів III–IV рівня акредитації). Розмір підвищеної академічної стипендії може досягати майже 2500 грн. Така вища категорія стипендіатів, як учасники та переможці міжнародних предметних олімпіад, отримують стипендії президента у розмірі приблизно 3000 грн (це 106 дол. США за курсом НБУ станом на 30.09.2018 р.). Соціальні стипендії дітям-сиротам становлять від 1180 грн (для учнів закладів професійної освіти) до 2360 грн. Інші отримувачі соціальних стипендій отримують від 450 до 1180 грн.

Уряд України у 2019 р. планує скоротити кількість стипендіатів до 25 %, а в 2020 р. – до 15 %. Отже, кількість студентів зі стипендією скоротиться в три рази з пропорційним збільшенням розміру виплат. У 2020 р. студенти будуть отримувати 3723 гривні [6].

Держави багатьох країн світу не тільки підтримують університети, виділяючи гроші на освіту студентів, а й фінансують масштабні стипендіальні програми, призначені для значного числа студентів. Найбільш щедрі виплати існують у європейських країнах. Проте у більшості випадків для отримання стипендії недостатньо бути студентом, а необхідно підтвердити, що доходів сім'ї недостатньо для забезпечення освіти. Так, у Фран-

ції залежно від доходів батьків студент може отримувати до 5,5 тисяч євро на рік. Подібна система в Німеччині. Максимальна сума стипендії становить 670 євро на місяць. Проте лише половина цієї суми видається безповоротно, друга половина – як безвідсоткова позика, яку студент повинен віддати після закінчення навчання протягом 20 років. Німецький уряд витрачає на стипендії приблизно 1,9 мільярда євро, надавши стипендії майже 600 тис. студентів. Кожен студент у Данії, незалежно від доходу його сім'ї, має право на отримання 70 місячних стипендіальних виплат (у тому випадку, якщо він продовжує навчання протягом всього цього часу). Ті, хто зі студентів живе з батьками, отримують меншу суму, ніж ті, хто живе окремо. У першому випадку максимальний розмір стипендії становить 380 євро, а в разі окремого проживання – 770 євро.

Згідно з українським чинним законодавством студенти денної форми навчання мають право на трудову діяльність. Робота за трудовим договором осіб, які поєднують її з денною формою навчання, є для таких осіб основним місцем роботи. Студенти, які не отримують стипендії, мають право на податкову соціальну пільгу. Якщо студент отримує стипендію, то до його заробітної плати така пільга не може бути застосована [7].

За останні роки таких працюючих студентів побільшало. Якщо декілька років тому студенти підробляли лише у літній період, то сьогодні багато працюють на повноцінній роботі, поєднуючи її із навчанням. Однією з причин є необхідність оплачувати навчання, житло, курси іноземних мов та інше. Після закінчення вишу студенти з досвідом роботи за спеціальністю мають більше шансів знайти хорошу роботу. Оплата праці працюючого студента залежить від його кваліфікації, умов конкретного роботодавця і може коливатись від мінімальної заробітної плати до десяти тисяч гривень [8].

Мінімальна заробітна плата в Україні з 1 січня 2010 р. зросла з 869 грн (108,8 доларів США за курсом НБУ станом на 06.01.2010 р.) до 3723 грн (133,5 доларів США за курсом НБУ станом на 04.01.2018 р.) з 1 січня 2018 р. У січні 2019 р. рівень мінімальної зарплати становить 4173 грн (150,7 доларів США за курсом НБУ станом на 03.01.2019 р.). За даними Євростату, найменший рівень мінімальної заробітної плати в країнах ЄС у 2018 р. був зафіксований у Болгарії (260,76 євро), Румунії (407,45), Угорщині (418,67), Литві (400), Латвії (430), Чехії (468,87), Польщі, Словаччині (480 євро) [9].

В Україні станом на вересень 2018 р. частка штатних працівників із заробітною платою у межах мінімальної заробітної плати складала 7,4 % проти 8,6 % від кількості штатних працівників в аналогічному періоді 2017 р. Середньомісячну заробітну плату від 3723 грн до 4000 грн отримували 15,4 % українців (проти 24,5 % в аналогічному періоді 2017 р.), від 4000 грн до 500 грн – 13,1 % (проти 12,2 %), при цьому у 26,8 % штатних працівників нарахована заробітна плата перевищувала 10 тис. грн (проти 17,1 % у попередньому році). Отже, практично половина (49,6 %) штатних працівників отримувала середньомі-

сячну заробітну плату в розмірі до 6000 грн (212,4 доларів США за курсом НБУ станом на 30.09.2018 р.), тобто менше, ніж мінімальна заробітна плата у країнах ЄС.

Розмір зарплати молодого фахівця, вчорашнього випускника українського вишу, в багатьох компаніях зараз прямо залежить від тієї користі, яку він може приносити. За інформацією начальника відділу персоналу концерну «НІКО» Андрія Злотникова, виходячи з оглядів ринку праці, зарплати экс-студентів приблизно на 25 % менше від медіани (середній рівень зарплат без урахування крайніх мінімального і максимального значень). «На максимальну оплату можуть розраховувати випускники в галузі інформаційних технологій, тому що ще під час навчання вони практично працюють і до випуску є фахівцями, що відбулися», – уточнює він [10].

Слід зазначити, перша професійна робота може бути прибутковим бізнесом. Так, за даними консалтингової компанії Willis Towers Watson, стартова річна заробітна плата випускника вишу на посади початкового рівня в деяких європейських країнах перевищує 90000 доларів США. У Європі зарплати різко змінюються, а розрив між першим і останнім університетом у цьому списку перевищує 55000 доларів США (40000 фунтів стерлінгів), але найкраще оплачувані фахівці зазвичай знаходяться в країнах Північної Європи, найбільш процвітаючих країнах континенту. Наприклад, у Швейцарії річний заробіток вчорашнього випускника університету на посади початкового рівня складає 96160 дол. США, Данії – 63021, Норвегії – 59713, Німеччині – 56685, Австрії – 50009, Ірландії – 42864, Італії – 36896, Словенії – 29414, Греції – 25132, Португалії – 22630 дол. США [11].

У розвинених країнах, таких як Франція, США, Німеччина та Великобританія, мінімальна оплата праці випускників університетів може бути значно нижчою середньорічної заробітної плати працівників (рис. 3). В середньому показник мінімальної заробітної плати випускників університетів складає 106,5 % середньорічної заробітної плати в країні. Мінімальний річний базовий оклад для випускників університету без попереднього досвіду в середньому становить 26105 доларів США. При цьому відмінності між заробітною платою випускників університетів різних країн істотні. Молоді фахівці у Сполучених Штатах, які вперше працевлаштовуються, можуть розраховувати на заробіток у 10 разів більше, ніж в Індонезії. Мінімальна щорічна зарплата випускника університету в Мексиці перевищує середньомісячну заробітну плату в країні понад 200 %.

Рис. 4 демонструє обернену залежність між наявністю випускників університетів в робочій силі країн і мінімальними початковими ставками заробітної плати, які роботодавці пропонують випускникам університетів порівняно з тими, що виплачуються випускникам середніх шкіл. В середньому випускники університетів можуть очікувати, що їх початкові ставки заробітної плати майже на 50 % вище, ніж у випускників середніх шкіл без досвіду роботи. У деяких випадках відмінності можуть бути досить значними. Наприклад, в Південній Африці, Саудівській Аравії, Мексиці та Індії вища освіта може подвоїти або навіть потроїти початкову заробітну

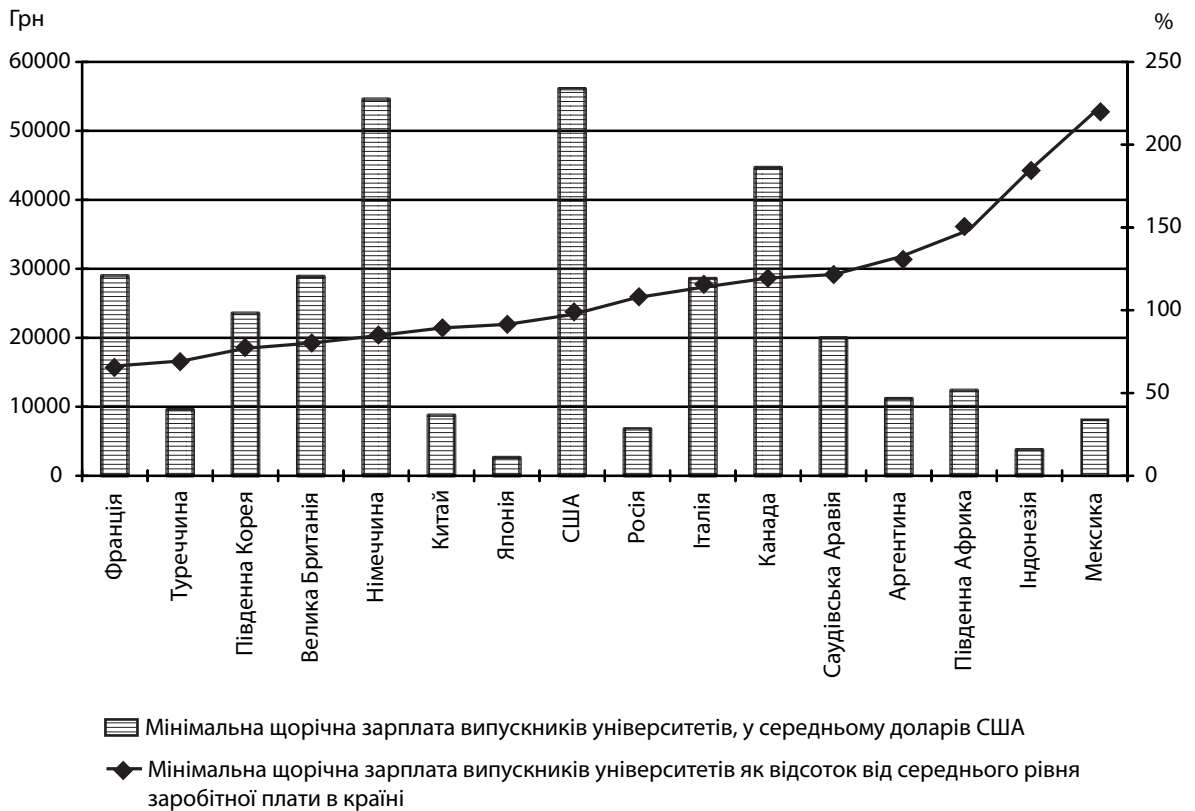

Рис. 3. Мінімальна щорічна зарплата випускників університетів як відсоток від середньорічної заробітної плати в країні, 2018 р.

Джерело: Wills Towers Watson 2018 Global Starting Salaries Report, ILO [12].

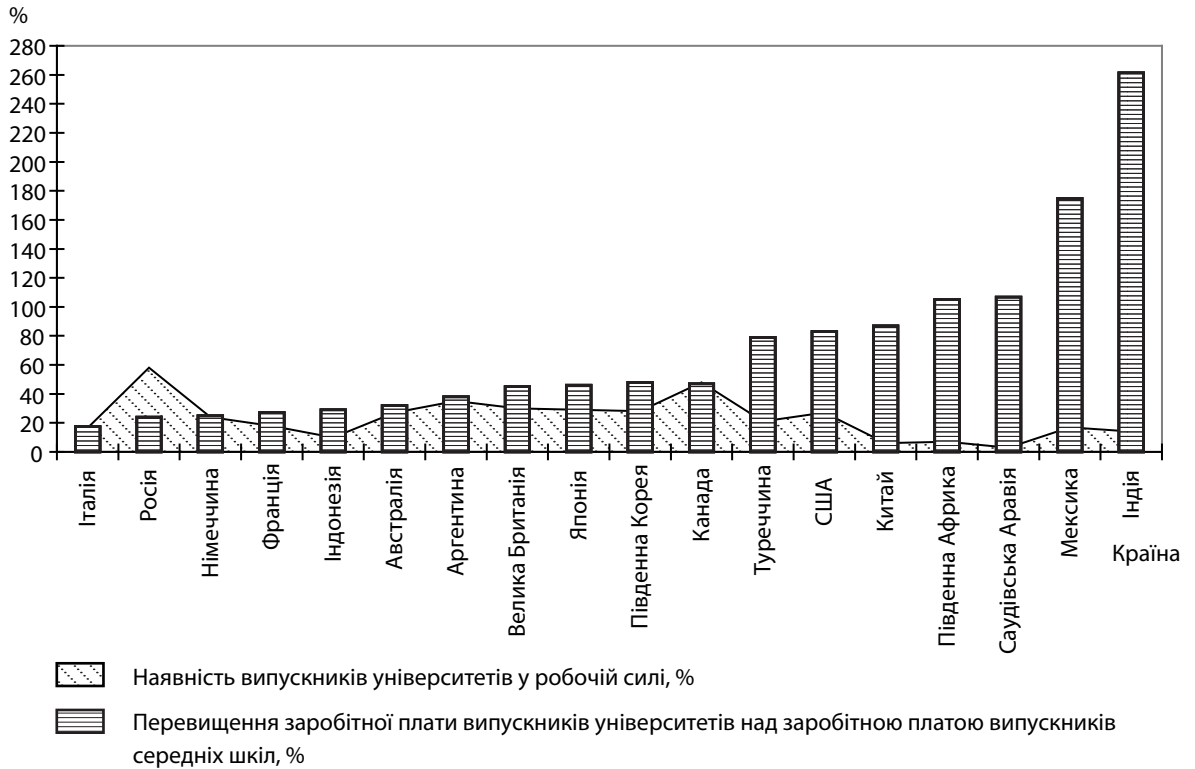

Рис. 4. Перевищення початкової заробітної плати випускників університетів над початковою заробітною платою випускників середніх шкіл у 2018 р., %

Джерело: Wills Towers Watson 2018 Global Starting Salaries Report, UNESCO, US Bureau of Labor Statistics, Statistics Canada, Global Bank [12].

плату працівника. Це різко контрастує з такими країнами, як Франція, Німеччина, Росія та Італія, де випускники університетів можуть очікувати вищу оплату праці лише на 30, а то й навіть 20 %.

Звичайно, що заробітна плата є не єдиним доходом, але обов'язково основним для молодих спеціалістів. Це повинні враховувати роботодавці при їх працевлаштуванні. Наслідки неправильного початку оплати висококваліфікованих фахівців можуть бути загрозливими, тривалими і потенційно поширюватись на всі організації.

В Україні спостерігається зростання середньомісячної номінальної заробітної плати штатного пра-

цівника підприємств, установ та організацій, яка у листопаді 2018 р. становила 9161 грн (329,6 дол. США за курсом НБУ станом на 30.11.2018 р.) (рис. 5). Індекс реальної заробітної плати у листопаді 2018 р. порівняно із жовтнем становив 98,0 %, а відносно листопада 2017 р. – 111,4 %. На кінець 2018 р. мінімальна заробітна плата становила 40,6 % від середньомісячної номінальної заробітної плати. Для окремих європейських країн співвідношення середньомісячного заробітку і мінімальної зарплати було навіть нижчим: в Чехії – 37,3 %, Словаччині – 38,5 %, Греції – 38,7 %. Найвищі показники у 2017 р. зафіксовані в Люксембурзі (49,3 %, мінімальна зарплата 1998,59 євро), Словенії (53,7 %, мінімальна зарплата 842,79 євро).

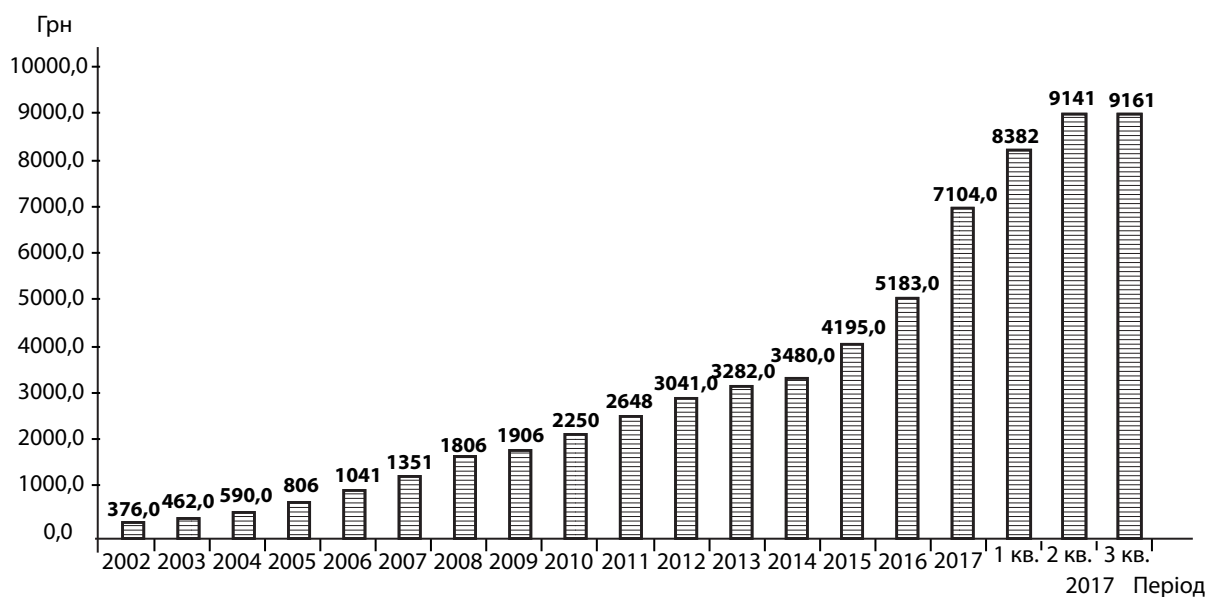

Рис. 5. Динаміка середньомісячної заробітної плати штатних працівників в Україні

Джерело: побудовано за даними Державної служби України [13].

Рейтинги матеріального добробуту громадян різних країн регулярно складаються Міжнародною організацією праці (МОП) за принципом середньостатистичного місячного доходу на душу населення. За даними МОП, зростаюча тенденція заробітної плати в світі істотно сповільнилася під впливом економічної кризи. У 2017 р. рейтинг заробітних плат очолила одна з найрозвиненіших і найбагатших країн світу – Швейцарія, показник якої склав 3855 доларів США (нетто) на душу населення. Аутсайдером списку опинилася країна африканського континенту – республіка Зімбабве, її показник дорівнює 21 дол. США (нетто) на людину. Україна з показником 194,88 дол. США розмістилась на 103-му місці [14].

У структурі доходу українця у третьому кварталі 2018 р. заробітна плата склала 47,0 % проти 45,2 % за аналогічний період 2017 р. Значну частку становили соціальні допомоги й інші одержані поточні трансферти. Це 28,9 % проти 29,8 % у 2017 р. Частка прибутку й іншого змішаного доходу зменшилась з 22,1 % до 21,6 %. Одержані доходи населенням від власності склали 2,5 %.

За даними дослідження «Українське покоління Z», разом з батьками живуть 46 % респондентів віком від 25 до 29 років. Як цілком справедливо припускають дослідники, це пов'язано зі станом ринку праці для молоді, зокрема, й із можливістю орендувати житло. Інші, наприклад європейські дослідження, показують зв'язок між статусом зайнятості та проживанням молоді людини з батьками: частіше це ті, хто має проблеми з роботою. Серед тих молодих українців, хто все ж таки мешкає окремо від батьків, житло придбали самостійно або разом із партнером чи партнеркою лише 6 %. У віковій групі 25–29 років частка таких людей зростає, але не набагато – до 12 % [15].

ВИСНОВКИ

Отже, якість життя населення є базовим показником економічного розвитку країни, а його регулювання – одним із основних завдань модернізації економіки країни. Сучасний етап соціально-економічних перетворень носить соціальну спрямованість, що викликає необхідність підвищення якості життя населення в цілому і особливо молоді. Економічний добробут – серед ключових

чових пріоритетів української молоді. Для забезпечення високого рівня добробуту і подолання бідності української молоді необхідно:

- ✦ підвищити рівень соціальних стандартів, насамперед прожитковий мінімум і мінімальну заробітну плату, до рівня країн ЄС;
- ✦ розробити регіональні механізми «закріплення» молодих фахівців через, наприклад, гарантування випускникам вишів працевлаштування з гідною зарплатою, використання систем пільгового оподаткування молоді;
- ✦ розвивати програми підтримки малого бізнесу та молодіжного підприємництва. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Саксельцева Л. Я., Тарский Ю. И. Качество жизни молодежи: социологическое измерение. *Вестник Поволжского института управления*. 2015. № 5 (50). С. 70–76.
2. Оцінка українською молоддю свого добробуту. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/28857697.html>
3. Доходи населення по регіонах України (2002–2017) / Статистична інформація: Регіональна статистика: Демографічна та соціальна статистика // Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>
4. Українці стали однією з найбідніших націй світу. URL: <https://ua.korrespondent.net/ukraine/4023698-ukraintsi-staly-odniieui-z-naibidnishykh-natsii-svitu>
5. Вища освіта в Україні. URL: <https://osvita.ua/vnz/56653/>
6. Лише 15 % студентів будуть зі стипендіями – плани Мінфіну. URL: <https://life.pravda.com.ua/society/2017/08/14/225876/>
7. Працевлаштування студентів денної форми навчання. URL: <https://uteka.ua/ua/publication/budget-13-byudzhzet-oplata-truda-i-kadrovaya-rabota-50-trudoustrojstvo-studentov-dnevnoj-formy-obucheniya>
8. Робота для студентів: де і скільки. URL: https://24tv.ua/ukrayina_tag1119
9. Labour market. Earnings. Minimum wages // European Commission. Eurostat. Data. Database. URL: <http://ec.europa.eu/eurostat/data/database>
10. З дипломом якого вузу роботу знайти найлегше (рейтинг). URL: <https://www.unian.ua/society/359700-z-diplomom-yakogo-vuzu-robotu-znayti-naylegshe-reyting.html>
11. Початкові зарплати в 18 європейських країнах, класифікуються від найнижчого до найвищого. URL: <https://nordic.businessinsider.com/how-much-people-in-europe-earn-2018-4/>
12. Graduate pay trends around the world. Does it still pay to go to school in 2018? URL: <https://www.willistowerswatson.com/en/insights/2018/05/graduate-pay-trends-around-the-world>
13. Динаміка середньомісячної заробітної плати за видами економічної діяльності / Статистична інформація: Демографічна та соціальна статистика: Ринок праці: Оплата праці та соціально-трудова відносина // Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>
14. Средние зарплаты в мире. URL: <https://bcb.su/srednyaya-zarplaty-v-mire.htm>
15. Кохання без успіху. Портрет української сім'ї. URL: <https://tyzhden.ua/Society/209165>

REFERENCES

- “Dokhody naselennia po rehionakh Ukrainy (2002-2017) / Statystychna informatsiia: Rehionalna statystyka: Demohrafichna ta sotsialna statystyka” [Income in the regions of Ukraine (2002-2017) / Statistical information: Regional statistics: Demographic and social statistics]. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. <http://www.ukrstat.gov.ua>
- “Dynamika serednyomisiachnoi zarobitnoi platy za vydamy ekonomichnoi diialnosti / Statystychna informatsiia: Demohrafichna ta sotsialna statystyka: Rynok pratsi: Oplata pratsi ta sotsialno-trudovi vidnosyny” [Dynamics of average monthly wages by type of economic activity / Statistical information: Demographic and social statistics: Labor market: Labor and social and labor relations]. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. <http://www.ukrstat.gov.ua>
- “Graduate pay trends around the world. Does it still pay to go to school in 2018?” <https://www.willistowerswatson.com/en/insights/2018/05/graduate-pay-trends-around-the-world>
- “Kokhannia bez pospikhu. Portret ukraïnskoi simi” [Love is in no hurry. Portrait of the Ukrainian family]. <https://tyzhden.ua/Society/209165>
- “Labour market. Earnings. Minimum wages”. European Commission. Eurostat. Data. Database. <http://ec.europa.eu/eurostat/data/database>
- “Lyshe 15 % studentiv budut zi stypendiiamy - plany Minfinu” [Only 15 % of students will receive scholarships - plans of the Ministry of Finance]. <https://life.pravda.com.ua/society/2017/08/14/225876/>
- “Otsinka ukraïnskoiu moloddu svoho dobrobutu” [Assessment of Ukrainian well-being by Ukrainian youth]. <https://www.radiosvoboda.org/a/28857697.html>
- “Pochatkovy zarplaty v 18 yevropeïskykh krainakh, klasyfikuiusia vid nainyzhchoho do naivysshchoho” [Initial salaries in 18 European countries are ranked from the lowest to the highest]. <https://nordic.businessinsider.com/how-much-people-in-europe-earn-2018-4/>
- “Pratsevlashtuvannia studentiv dennoi formy navchannia” [Employment of full-time students]. <https://uteka.ua/ua/publication/budget-13-byudzhzet-oplata-truda-i-kadrovaya-rabota-50-trudoustrojstvo-studentov-dnevnoj-formy-obucheniya>
- “Robota dlia studentiv: de i skilky” [Work for students: where and how much]. https://24tv.ua/ukrayina_tag1119
- “Sredniye zarplaty v mire” [Average salaries in the world]. <https://bcb.su/srednyaya-zarplaty-v-mire.htm>
- Sakseltseva, L. Ya., and Tarskiy, Yu. I. “Kachestvo zhizni molo-dezhi: sotsiologicheskoye izmereniye” [Quality of life of young people: a sociological dimension]. *Vestnik Povolzhskogo instituta upravleniya*, no. 5 (50) (2015): 70-76.
- “Ukraiñtsi staly odniieui z naibidnishykh natsii svitu” [Ukrainians have become one of the poorest nations of the world]. <https://ua.korrespondent.net/ukraine/4023698-ukraintsi-staly-odniieui-z-naibidnishykh-natsii-svitu>
- “Vyshcha osvita v Ukraini” [Higher education in Ukraine]. <https://osvita.ua/vnz/56653/>
- “Z dypломom yakoho vuzu robotu znayti nailehshe (re-itynh)” [The diploma of which university is the easiest to find a job (rating)]. <https://www.unian.ua/society/359700-z-diplomom-yakogo-vuzu-robotu-znayti-naylegshe-reyting.html>